

KOMMUNISTERNAS NYA PROGRAM

*Programkommissionens
förslag*

DAGSPOLITIK

19

1944

Kommunisternas nya program

Programkommissionens förslag.

[Sammanställt av C.H. Hermansson]

Inledning.

På Sverges Kommunistiska Partis rikskonferens den 20-22 juni 1943 antogs en »Grundval för diskussion om ett program för ett marxistiskt enhetsparti». Samtidigt valdes en programkommission med uppgift att till Kommunistiska Partiets kongress år 1944 framlägga ett förslag till nytt program för partiet.

I ett tal motiverade Hilding Hagberg de förslag från partiledningen, som resulterade i ovan angivna beslut. Sverges Kommunistiska Parti, vilket tidigare som sektion av den kommunistiska internationalen anslutit sig till denna organisations program, kunde efter Kominterns upplösning icke helt enkelt övertaga detta. Kominterns program var nämligen ett program för en världsrörelse som i sin analys och i fråga om sina taktiska och strategiska rekommendationer hade att ta hänsyn till de mest olikartade förhållanden i olika länder. Sverges Kommunistiska Partis program måste däremot teckna de för Sverges utveckling karakteristiska sär egenheterna och ställa målen för en svensk arbetarpolitik. Detta var självklart, eftersom Sverges Kommunistiska Parti är en skapelse av den svenska arbetarklassen och har att verka i de svenska förhållandena.

Hilding Hagberg motiverade i sitt tal även formuleringen av den framlagda diskussionsplattformen. Delvis gjordes detta även i inledningen till denna plattform, vilken här citeras:

Arbetarrörelsen i Sverge har vuxit sig stark på de socialistiska idéernas grundval. Den leddes under de första decennierna av ett enhetligt socialdemokratiskt parti, vilket byggde på den vetenskapliga socialismens åskådning såsom bärande grundtanke i sitt principiella program, utformat i socialdemokratins »*Allmänna grundsatser*». Dessa grundsatser, vars vägledande tankar av Axel Danielsson, Hjalmar Branting, Fredrik Sterky och andra den svenska arbetarrörelsens föregångsmän hämtats från marxismen, tillhör den socialistiska arbetarrörelsens teoretiska grundkapital. Socialdemokratiska arbetarpartiets grundsatser betraktas alltså som hundratusentals arbetare såsom riktningssgivande för arbetarrörelsens politiska kamp.

I sin verksamhet har emellertid socialdemokratiska partiet ofta helt åsidosatt de marxistiska grundsatser, som varit utgångspunkten för dess strävanden, och under senare tid tillåtit en teoretisk kampanj mot socialismen inom sina egna led. Detta har fört till splittring av arbetarrörelsen. Redan under förra världskriget nödvändiggjorde den reformistiska utvecklingen inom socialdemokratins bildandet av ett nytt arbetarparti, det nuvarande kommunistiska partiet.

Sverges Kommunistiska Parti har under de 26 år det verkat i den svenska arbetarrörelsen och kämpat för dess intressen, tagit i arv och fasthållit vid dessa allmänna grundsatser, vilka, bortsett från ålderdomliga och delvis medvetet fördunklade formuleringar och av utvecklingen betingade ofullständigheter, i det väsentliga, behållit sin aktualitet.

Såsom utgångspunkt för programdiskussionen anbefalldes därför nämnda grundsatser med vissa tillägg i programmatisk utformning.

Den tillsatta programkommissionen fick följande sammansättning:

Sven Linderot, Hilding Hagberg, Fritjof Lager, Gunnar Öhman, Knut Senander, Rodny Fluge-Pedersen, Set Persson, Knut Olsson, Erik Karlsson, Edvin E. Persson, Carl Johansson, C. Hermansson [programkommissionens sekreterare], Knut Bäckström, Nils Holmberg, Helmer

Holmberg, Erik Jansson, Karlskoga, Erik Jansson, Örebro, Bror Malmqvist och Erik Trolin.

Sedan programkommissionen i februari 1944 framlagt i sitt förslag till Grundsatser för Sverges Kommunistiska Parti har partiets Arbetsutskott diskuterat och godkänt detta förslag. Programförslaget har utsänts på remiss till de kommunistiska arbetarkommunerna, vilka äger rätt att till partikongressen motionera om ändringar i och tillägg till programmet.

Motionsrätten utgår den 15 april.

Arbetsutskottet har till programförslaget fogat en rekommendation, vari framhålles att detta fullföljer den linje för samling av alla socialistiska krafter i landet, som antogs av rikskonferensen år 1943. De politiska förhållandena har visserligen hittills inte gjort det möjligt att vinna en fullständig framgång för denna linje, men en rörelse i denna riktning kan utan tvivel iakttagas. Arbetsutskottet anser de föreslagna grundsatserna kunna accepteras av alla marxistiska socialister. De innebär därför en utmärkt hjälp för den fortsatta kampen för politisk enhet inom den svenska arbetarklassen.

Förslag till GRUNDSATSER för Sverges Kommunistiska Parti

Sverges Kommunistiska Parti, som står på den marxistiska samhällsåskådningens grund, verkar för hela det arbetande folkets befrielse från den kapitalistiska utsugningen och utplundringen genom upprättande av en socialistisk samhällsordning.

Under det kapitalistiska samhällssystemet äges och behärskas de viktigaste produktionsmedlen (naturrikedomar, fabriker, maskiner etc.) av bourgeoisin, medan lönearbetarna för att kunna leva måste sälja sin arbetskraft åt produktionsmedlens ägare.

Kapitalet upprätthålles och växer genom utsugning av arbetskraften. Motsättningen mellan lönearbete och kapital blir härigenom samhällets bestämmande drag.

Kampen mellan samhällsklasserna, vilken pågår i skiftande former, upphör ej förrän den kapitalistiska äganderätten till produktionsmedlen upphävs, dessa lagts under samhällets besittning och kontroll och den planlösa kapitalistiska produktionen för profit ersatts med en planmässig socialistisk behovsproduktion.

Denna garanterar massorna arbete, utbildning och vila samt tryggar en snabb utveckling av produktivkrafterna för höjande av det allmänna väståndet. Detta åstadkommes bl. a. däri- genom, att socialismen avskaffar de för det kapitalistiska systemet kännetecknande kriserna och krigen, vilka uttrycker motsättningen mellan produktionsprocessens samhälleliga karaktär och de kapitalistiska egendomsförhållandena.

Utvecklingen av det kapitalistiska produktionssättet har i Sverge fortskridit så långt, att arbetarklassen utgör befolkningens majoritet.

Genom politisk och facklig organisation har arbetarklassen skapat mäktiga vapen i kampen för bättre existensvillkor samt erövat viktiga borgerligt-demokratiska fri- och rättigheter. Den försvarar dessa mot fascismen — finanskapitalets öppna terroristiska diktatur — och mot alla andra reaktionära krafter.

Arbetarklassens erövringar har dock inte förändrat det svenska samhällets karaktär av kapitalistiskt klassamhälle. Koncentrationen av produktion och kapital har nått en hög utvecklingsgrad. Storfinansens erhållit ett dominerande inflytande över det samhälleliga livet och använder i så hög grad den borgerliga statsapparaten i sin reglering av ekonomin, att monopolkapitalismen utvecklas till en statsmonopolistisk kapitalism.

De materiella betingelserna för en socialistisk omdaning av samhället har uppnåtts.

Kapitalismen utsuger och utplundrar icke blott de egentliga arbetarna och med dem likställda grupper, intellektuella, tjänstemän o. s. v., utan även flertalet jordbrukare. Den tvingar dessa grupper att organisera sig till försvar för sin existens.

Ett på gemensamma intressen grundat samarbete mellan de båda avgörande folkgrupperna, arbetarna och de av kapitalet exploaterade bönderna, är en förutsättning för skapandet av en framstegsduglig samhällsordning.¹

Den kapitalistiska staten är ett organ för upprätthållande av borgarklassens ekonomiska och politiska herravälde. Det är arbetarklassens historiska uppgift att i förbund med övriga utsugna och utplundrade klasser erövra den politiska makten och skapa sin egen demokratiska stat för att upprätta en socialistisk samhällsordning.

Arbetarklassen — den svenska nationens kärna och ryggrad — försvarar den nationella självbestämmanderätten och principen om nationernas likaberättigande.

Arbetarklassens frihetskamp är till sitt väsen internationalistisk och åsyftar varaktig fred och folkförbrödring.

Sveriges Kommunistiska Parti är solidariskt med socialismens förkämpar i alla länder.

Programkommissionens kommentarer.

Kommunistiska Partiets programkommission har vid sitt arbete utgått från vissa allmänna överväganden, för vilka här kort skall redogöras.

Programkommissionen har ansett det som sin uppgift endast att framlägga förslag till Grundsatser för Sveriges Kommunistiska Parti, ej att framlägga förslag till s. k. politiskt program eller kommunalprogram, som detaljerat uppställer olika krav, vilka partiet reser eller kan komma att resa. Det principiella programmet måste enligt dess mening begränsas till att omfatta endast de allmänna grundsatser, efter vilka Sveriges Kommunistiska Parti fullföljer sin strävan »för hela det arbetande folkets befrielse från den kapitalistiska utsugningen och utplundringen genom upprättande av en socialistisk samhällsordning» (citad ur grundsatserna enligt programkommissionens förslag). De aktuella politiska kraven för den närmaste, överskådliga perioden kommer Kommunistiska Partiet som hittills att formulera i valprogram och i politiska resolutioner från partiets beslutande organ.

De allmänna grundsatser för partiets verksamhet, som programkommissionen sålunda haft till uppgift att formulera, har den försökt framställa i så knapp och koncis form som möjligt. Syftet har varit att åstadkomma ett program, som säger allt det väsentliga om Kommunistiska Partiets allmänna samhällsuppfattning och dess strävanden såsom svenskt parti, men också endast det väsentliga. Programkommissionen har därvid icke varit rädd att tillgripa formuleringar, som i sin knapphet vid första ögonkastet kan vara svåra att exakt och uttömmande begripa för den politiskt oskolade. I valet mellan att draga in alla möjliga utvecklingar och kommentarer i Grundsatserna och därmed förstöra deras karaktär av program i egentlig mening och att skriva ett kort program, som kanske nödvändiggör förklaringar och exemplifikationer för att förstås, har programkommissionen valt det senare alternativet.

De kommentarer som i det följande framlägges till de olika punkterna i förslaget till Grundsatser för Sveriges Kommunistiska Parti hoppas programkommissionen skall kunna utgöra en tillräcklig grundval, i varje fall för ett bedömande och en förståelse i stort av Grundsatsernas innehåll.

---

¹ I de på partikongressen 1944 antagna *Grundsatserna* ersattes det **rödmarkerade** stycket av följande: ”Den kapitalistiska staten är ett organ för upprätthållande av borgarklassens ekonomiska och politiska herravälde. Det är arbetarklassens historiska uppgift att i förbund med övriga utsugna och utplundrade klasser erövra den politiska makten och skapa sin egen demokratiska stat för att upprätta en socialistisk samhällsordning”. – *Red*

Partiets målsättning.

Förslaget till Grundsatser inledes med ett avsnitt om partiet och målet för partiets verksamhet:

Sverges Kommunistiska Parti, som står på den marxistiska samhällsåskådningens grund, verkar för hela det arbetande folkets befrielse från den kapitalistiska utsugningen och utplundringen genom upprättande av en socialistisk samhällsordning.

Att Kommunistiska Partiet står på marxismens grund är så fundamentalt, att det för partiets medlemmar förefaller självklart. Något försök skall här inte göras att motivera den av kommunisterna i teori och praxis godtagna satsen, att arbetarklassens historiska uppgift endast kan fullföljas under ledning av ett marxistiskt-socialistiskt parti. Detta skulle kräva alltför stort utrymme i det aktuella sammanhanget. På svenska språket föreligger dessutom numera en rikhaltig marxistisk litteratur, till vilken den som söker kunskap i dessa frågor kan hänvisas. Vid utformningen av Grundsatserna har programkommissionen därför också kunnat begränsa framställningen till att omfatta endast de mest grundläggande satserna i den marxistiska åskådningen och ej behövt ge någon utförlig analys av det kapitalistiska samhällets organisation och utveckling.

Att Kommunistiska Partiet verkar för hela det arbetande folkets befrielse från den kapitalistiska utsugningen och utplundringen genom upprättande av en socialistisk samhällsordning är också fundamentalt och självklart. Ett socialistiskt arbetarparti måste ha denna målsättning, det ligger i sakens natur, annars är det intet socialistiskt parti i egentlig mening. Det har varit angeläget att betona detta redan i det inledande avsnittet. I fortsättningen följer i viss utsträckning en motivering, som säger varför de arbetandes kamp mot kapitalet måste bli en kamp för en socialistisk samhällsordning.

För att arbetarklassen skall kunna genomföra de stora uppgifter, som historien ställt på dagordningen och som endast den kan lösa, måste politisk enhet upprättas bland de svenska arbetarna. Formerna för denna enhet inom arbetarklassen är emellertid inte det väsentliga. Det väsentliga är att politisk enhet på det ena eller andra sättet kommer till stånd, att majoriteten av arbetarna samlas kring ett socialistiskt handlingsprogram, så att den svenska arbetarklassen kan framträda som en självständig politisk kraft i samhällsutvecklingen.

Det kapitalistiska samhällssystemet.

En kortfattad karakteristik ges därpå av kapitalismen:

Under det kapitalistiska samhällssystemet äges och behärskas de viktigaste produktionsmedlen (naturrikedomar, fabriker, maskiner etc.) av bourgeoisin, medan lönearbetarna för att kunna leva måste sälja sin arbetskraft åt produktionsmedlens ägare.

Kapitalet upprätthålles och växer genom utsugning av arbetskraften. Motsättningen mellan löne-arbete och kapital blir härigenom samhällets bestämmande drag.

I dessa satser har man velat fastslå det grundläggande momentet i nutidens svenska samhälle, nämligen själva de kapitalistiska produktionsförhållandena, vilka finner sitt juridiska uttryck i de borgerliga egendomsförhållandena. Under det kapitalistiska samhällssystemet utgöres nämligen grundvalen för produktionsförhållandena eller med andra ord, de ekonomiska förhållandena, av den kapitalistiska äganderätten till produktionsmedlen. Genom formuleringen att »de viktigaste produktionsmedlen (naturrikedomar, fabriker, maskiner etc.) » äges och behärskas av bourgeoisin, har programkommissionen på ett indirekt sätt velat framhålla, att *icke alla* produktionsmedel i det nutida utvecklingsskedet av den svenska kapitalismen äges och behärskas av bourgeoisin. Fortfarande förekommer ju vid sidan av det kapitalistiska ägandet av produktionsmedlen böndernas och hantverkarnas privatägande av produktionsmedlen, baserat på personligt arbete. Denna typ av ägandeförhållande har emellertid med kapitalismens utveckling blivit allt mindre betydelsefull. Gränsen för det inträngande i och

förintande av detta småborgerliga ägande, som kapitalismen hittills åstadkommit, är ju icke alls identisk med det juridiska privatägandets bevarande. Även där småbönder och hantverkare formellt står som ägare till produktionsmedlen har den faktiska äganderätten nu för tiden i många fall, genom skuldsättning och på annat sätt åstadkommet beroende, övergått till monopol- och finanskapitalet. Denna utveckling är i belysning av den marxistiska teorin icke på något sätt märklig, eftersom denna teori betraktar det småborgerliga ägandet som en under den kapitalistiska utvecklingen så småningom allt mindre betydelsefull kvarleva från tidigare produktionsförhållanden. Det tillhör alltså icke det grundläggande momentet i det kapitalistiska samhällssystemet och har därför icke heller genom en direkt formulering berörts i de här kommenterade satserna i Grundsatserna, vilka endast avser att karakterisera detta grundläggande moment.

Under det kapitalistiska systemet bildar huvudmassan av producenterna en klass av fria lönearbetare, fria i den dubbla meningen att de ej äger några produktionsmedel och därför för att kunna leva måste sälja sin arbetskraft till produktionsmedlens ägare och att de ej står i personligt beroende av dessa ägare på samma sätt som slaverna eller de livegna, utan kan sälja sin arbetskraft till den högstbjudande. Denna klass av lönearbetare är en nödvändig förutsättning för kapitalismens existens och utveckling. Med den kapitalistiska utvecklingen kommer lönearbetarnas klass å andra sidan att omfatta en allt större del av befolkningen. Den växer genom att de från äldre produktionsförhållanden härstammande klasserna och grupperna, bönder, hantverkare o. s. v., alltmera differentieras (sönderdelas) och avskiljars element till lönearbetarnas och bourgeoisins klasser. Denna differentieringsprocess försiggår dels öppet, dels fördold i de juridiska formerna, så att även stora grupper av formellt självägande småbönder och hantverkare ur ekonomisk synpunkt egentligen är lönearbetare.

Kapitalet upprätthålles och växer (ackumuleras) genom att kapitalisterna tillägnar sig mervärde, d. v. s. en del av det av den mänskliga arbetskraften i produktionsprocessen skapade värdet. Det är denna tillägnelse av mervärde, som i den marxistiska teorin betecknas med begreppet utsugning. Utsugningen utgör i denna betydelse ett för det kapitalistiska produktionssättet normalt förhållande och förutsätter såsom sådant endast att varor eller varor och pengar av lika bytesvärde, alltså ekvivalenter, blir utbytta mot varandra.

Från denna utsugning, för vilken samtliga lönearbetare alltså är utsatta, kan teoretiskt skiljas de fall, där bytesvärden av olika storlek på grund av den ena eller andra omständigheten (marknadsförhållanden, utom-ekonomiskt tvång etc.) bytas mot varandra. Där detta blir av mer eller mindre permanent karaktär kan man tala om utplundring. Under denna kategori hör utplundringen av konsumenterna vid fall av monopolistisk prissättning, utplundringen av arbetarklassen då arbetskraften betalas under sitt värde, d. v. s. då arbetaren får mindre lön än vad arbetskraftens reproduktion kostar, utplundringen av bönderna då räntekapitalet, jordägarna eller varuleverantörerna tillägnar sig en del av deras normala arbetsersättning o. s. v. Utplundringen är icke på samma sätt som utsugningen konstitutiv för det kapitalistiska produktionssättet. Man kan sålunda teoretiskt föreställa sig ett kapitalistiskt samhälle utan utplundring. Härmed har icke sagts, att ej utplundring i praktiken förekommer i alla kapitalistiska samhällsformationer.

Ur utsugningen, som uttrycker det ekonomiska förhållandet mellan produktionsmedlens ägare, kapitalisterna, och producenterna, lönearbetarna, framgår motsättningen mellan dessa bägge klasser. Denna motsättning blir det kapitalistiska samhällets bestämmande drag. Detta betyder ingalunda, att det inte i det kapitalistiska samhället skulle finnas andra motsättningar. En mycket viktig sådan är motsättningen mellan olika kapitalist-grupper inbördes. Självklart kan också motsättningar uppkomma mellan småbönder, hantverkare o. dyl. samt övriga klasser och grupper. Motsättningen och kampen mellan de bägge grundläggande klasserna, kapitalist-klassen och arbetarklassen, är dock den subjektiva uttrycksform, som kapitalismens fundamentala motsättningar tar sig.

Det socialistiska systemet.

Grundsatserna fortsätter:

Kampen mellan samhällsklasserna, vilken pågår i skiftande former, upphör ej förrän den kapitalistiska äganderätten till produktionsmedlen upphävs, dessa lagts under samhällets besittning och kontroll och den planlösa kapitalistiska produktionen för profit ersatts med en planmässig socialistisk behovsproduktion.

Denna garanterar massorna arbete, utbildning och vila samt tryggar en snabb utveckling av produktivkrafterna för höjande av det allmänna väståndet. Detta åstadkommes bl. a. därigenom, att socialismen avskaffar de för det kapitalistiska samhället kännetecknande kriserna och krigen, vilka uttrycker motsättningen mellan produktionsprocessens samhälleliga karaktär och de kapitalistiska egendomsförhållandena.

Motsättningen mellan klasserna åstadkommer klasskamp. Klasskampen är sålunda icke något resultat av agitation eller uppvigling, utan ett naturligt uttryck för de i det kapitalistiska samhället befintliga motsättningarna, som beror på den ekonomiska organisationen. Härav följer att klasskampen icke kommer att upphöra, förrän de nuvarande ekonomiska förhållandena helt förändrats. Detta betyder icke att klasskampen alltid måste ta sig uttryck i strejker eller våldsamma aktioner. Klasskampen pågår i själva verket »i skiftande former», den kan försiggå även såsom agitation, organisationsarbete och andra »fredliga» sysselsättningar.

Hur skall detta nya samhälle se ut, som avlöser det kapitalistiska samhället? Enligt den marxistiska teorin kan man blott tänka sig ett alternativ till det kapitalistiska samhällssystemet, nämligen ett socialistiskt samhällssystem. Medan grundvalen för produktionsförhållandena under kapitalismen utgöres av den kapitalistiska äganderätten till produktionsmedlen utgöres grundvalen för produktionsförhållandena under socialismen av att samhället äger produktionsmedlen. Ett sådant samhälleligt ägande av i varje fall de viktigaste produktionsmedlen är nödvändigt för att lösa den konflikt, som under kapitalismen uppstått mellan produktivkrafternas och produktionsförhållandenas karaktär. Genom att utveckla produktionen för marknaden och samla arbetarna i stora fabriker och verkstäder har kapitalismen gett produktionsprocessen en samhällelig karaktär. Därmed har den undergrävt sin egen basis, ty produktionsprocessens samhälleliga karaktär kräver samhälleligt ägande av produktionsmedlen.

Motsättningarna mellan produktivkrafternas karaktär och produktionsförhållandena ger sig tillkänna i ständigt återkommande överproduktionskriser, då miljoner arbetare ställes utanför produktionen och drabbas av nöd och umbäranden, inte för att varor producerats i otillräckliga mängder, utan emedan det producerats för mycket varor i förhållande till befolkningens köpkraft. Motsättningarna mellan produktivkrafter och produktionsförhållanden kommer också till uttryck i de krig mellan de kapitalistiska staterna, som speciellt utmärker det imperialistiska utvecklingsskedet av kapitalismen. De kapitalistiska kriserna och krigen kan inte förintas inom det kapitalistiska samhället, de är ofrånkomliga konsekvenser av detta samhällssystem. De kan först förintas genom förintelse av själva det kapitalistiska systemet.

På grundval av konflikten mellan produktivkrafternas karaktär och produktionsförhållandena uppstår även vissa samhälleliga idéer, i vilka revolten mot den kapitalistiska utsugningen och utplundringen, mot det kapitalistiska systemets anarki och konflikter och kampen för ett annat och bättre samhällssystem kommer till uttryck. Arbetarklassen, själv en av de viktigaste produktivkrafterna, tillägnar sig dessa idéer och blir till den mäktigaste hävstången för skapandet av ett socialistiskt samhälle. I Grundsatserna har några av de viktigaste krav formulerats, som de arbetande ställer på samhällsorganisationen och som endast kan förverkligas under en socialistisk produktionsordning. Det är rätt till arbete, utbildning och vila med allt vad som ligger i dessa begrepp. Det är en snabb utveckling av produktivkrafterna för höjande av det allmänna väståndet. I det redan sagda ligger också inneslutet kravet att de

förödande kriserna och krigen skall utrotas.

Det enda samhällssystem som med de nuvarande materiella förutsättningarna kan garantera uppfyllandet av dessa de arbetande massornas krav är en socialistisk produktionsordning, där produktionsmedlen ligger under samhällets kontroll och besittning och en verklig planhushållning med sikte på människornas behov därför kan genomföras.

Det svenska samhället.

Efter denna korta allmänna karakteristik av det kapitalistiska samhällssystemet och det socialistiska samhällssystemet övergår Grundsatserna till att behandla de konkreta förhållandena i det nutida Sverige:

Utvecklingen av det kapitalistiska produktionssättet har i Sverige fortskridit så långt, att arbetarklassen utgör befolkningens majoritet.

Genom politisk och facklig organisation har arbetarklassen skapat mäktiga vapen i kampen för bättre existensvillkor samt erövrat viktiga borgerligt-demokratiska fri- och rättigheter. Den försvarar dessa mot fascismen — finanskapitalets öppna terroristiska diktatur — och mot alla andra reaktionära krafter.

Att de dominerande produktionsförhållandena i Sverige är kapitalistiska har numera ingått i det allmänna medvetandet. Vad en diskussion på denna punkt nu kan gälla är endast, *hur långt* utvecklingen av det kapitalistiska produktionssättet fortskridit i Sverige, i vilken utvecklingsfas den svenska kapitalismen befinner sig. I det nu anförda stycket betraktas denna utveckling med hänsyn till dess inverkan på klassförhållandena. Det konstateras därvid, att arbetarklassen — d. v. s. klassen av lönearbetare — numera utgör en majoritet av befolkningen. Detta förhållande är utan tvivel av stor vikt för den politiska utvecklingen.

I sin kamp mot den kapitalistiska utsugningen och utplundringen och för en socialistisk samhällsordning har den svenska arbetarklassen skapat starka politiska och fackliga organisationer. Den har vidare erövrat viktiga borgerligt-demokratiska fri- och rättigheter församlingsfrihet, yttrandefrihet, tryckfrihet, allmän rösträtt o. s. v. — vilka visserligen avsevärt beskrivits under krigsåren, men likväl i det väsentliga består. Erövringen av dessa politiska rättigheter har för arbetarklassen förbättrat betingelserna för klasskampens segerrika slutförande. Arbetarklassen måste försvara dessa friheter mot angrepp från alla reaktionära krafter. Den största faran hotar nu från fascismen, finanskapitalets öppna terroristiska diktatur. Det vore emellertid lättsinnigt att tro, att faran för angrepp mot de borgerligt-demokratiska rättigheterna vore över, därför att fascismen i Tyskland krossas. Så länge den kapitalistiska ordningen består och monopolkapitalet har den ekonomiska makten i samhället, så länge är fascismen en latent fara för de arbetande massorna, ty kapitalismen använder sig av de medel och metoder som dess bärare i ett givet ögonblick anser vara nödvändiga för att bevara kapitalismens existens och bourgeoisis herravälde.

Att arbetarklassen försvarar den borgerliga demokratins system betyder givetvis icke, att den betraktar detta såsom något fullkomligt ideal. Tvärtom inser en allt större del av arbetarklassen att en verklig demokrati först kan åstadkommas i ett socialistiskt samhälle, som avlägsnar de ekonomiska skrankorna mellan människorna och ger alla lika chanser.

Det monopolkapitalistiska Sverige.

Karakteristiken av det svenska samhället fortsätter på följande sätt:

Arbetarklassens erövringar har dock inte förändrat det svenska samhällets karaktär av kapitalistiskt klassamhälle. Koncentrationen av produktion och kapital har nått en hög utvecklingsgrad. Storfinansens, har erhållit ett dominerande inflytande över det samhälleliga livet och använder i så hög grad den borgerliga statsapparaten i sin reglering av ekonomin, att monopolkapitalismen utvecklas till en statsmonopolistisk kapitalism.

De materiella betingelserna för en socialistisk omdaning av samhället har uppnåtts.

Att arbetarklassens erövringar inom det svenska borgerliga samhällets ram inte förändrat detta samhälles karaktär av kapitalistiskt klassamhälle, har det ansetts angeläget att påpeka gentemot de grupper inom arbetarrörelsen, som påstår att en sådan förändring tvärtom redan ägt rum. I Grundsatserna påpekas, att den kapitalistiska utvecklingen tvärtom lett till en väsentligt ökad makt för kapitalet. I alla framskridna länder har kapitalismen under 1900-talet inträtt i sin imperialistiska eller monopolkapitalistiska fas. Dess karakteristiska drag i denna utvecklingsfas — stark koncentration av produktion och kapital, den fria konkurrensens ersättande med monopol, sammanslagningen av bank- och industrikapital till finanskapital med en dominerande maktställning, kapitalexport, internationella monopol o. s. v. --- beskrevs bl. a. av Lenin redan under förra världskriget.

Det är ställt utom diskussion att också Sverige kommit in i denna monopolkapitalistiska utvecklingsfas av kapitalismen. Vad diskussionen nu rör sig om, är huruvida icke ett ytterligare moment tillkommit, som utvecklar monopolkapitalismen till vad man kan kalla en statsmonopolistisk kapitalism. Vad man velat karakterisera med denna beteckning är den utveckling som ägt rum under hela perioden av kapitalismens allmänna kris, men som förstärkts och påskyndats under kriget och under dess förberedelseperiod, och som inneburit att bourgeoisin i det dubbla syftet att intensifiera produktionen för kampen mot den yttre fienden samt säkerställa behovet av arbetskraft och nedskära de stora massornas konsumtion utvidgat de statliga tvångsingreppen över allt större områden, tills alla avgörande sektorer av det ekonomiska livet står under monopolkapitalets kontroll genom statsmakten. Det ekonomiska livet regleras i huvudsak genom statliga och halv-statliga organisationer.

Det kan inte bestridas att denna utveckling till stats-monopolistisk kapitalism framträtt även i Sverige. Genom en rad tvångslagar har den borgerliga statsapparaten med dess civila och militära maktmedel engagerats i den monopolistiska regleringen av näringslivet. Personalunionen mellan statsapparaten och monopolkapitalet har blivit allt intimare. Kriskommissionerna ledes huvudsakligen av representanter för de stora monopolistiska grupperna o. s. v.

När kapitalismen utvecklats så långt finns ingen ytterligare etapp, som historiskt måste passeras, innan socialismen uppnås. Detta betyder att den svenska kapitalismen nått en sådan grad av utveckling, att några framsteg i historisk mening inte längre kan nås inom ramen av det borgerliga samhället. De materiella förutsättningarna för en socialistisk omdaning har uppnåtts.

Samarbete mellan arbetare och bönder.

Hur skall en sådan socialistisk omdaning av samhället kunna åstadkommas? Politisk enhet inom den svenska arbetarklassen har tidigare angivits som ett huvudvillkor. Ett annat huvudvillkor är ett fast organiserat samarbete, ett förbund mellan arbetare och bönder. På denna punkt uttalar Grundsatserna:

Kapitalismen utsuger och utplundrar icke blott de egentliga arbetarna och med dem likställda grupper, intellektuella, tjänstemän o. s. v., utan även flertalet jordbrukare. Den tvingar dessa grupper att organisera sig till försvar för sin existens.

Ett på gemensamma intressen grundat samarbete mellan de båda avgörande folkgrupperna, arbetarna och de av kapitalet exploaterade bönderna, är en förutsättning för skapandet av en framstegsduglig samhällsordning.

I dessa kommentarer har tidigare påpekats, att en stor del av jordbrukarna endast formellt är självägande bönder, men i verkligheten på grund av skuldsättning och andra förhållanden ur ekonomisk synpunkt ingenting annat än lönearbetare. De exploateras av kapitalet och erhåller hör den ersättning för sin arbetskraft, som deras faktiska utgivande av arbete borde berättiga

dem till. Delvis sammanhänger detta med den otillräckliga rationaliseringen och mekaniseringen inom det mindre jordbruket.

Denna stora grupp av mindre jordbrukare, som fortfarande trots sin faktiska ekonomiska ställning vill räkna sig till bondeklassen», har gemensamma intressen med den egentliga arbetarklassen i stad och på landsbygd. Den kan nå framgång för sina ekonomiska och sociala strävanden endast genom samarbete med de organiserade arbetarna. Endast ett socialistiskt samhälle kan befria jorden och arbetet från kapitalets förtryck och exploatering samt garantera jordbrukarna en utveckling i samarbete till oberoende och välstånd.

Ur arbetarklassens synpunkt är samarbetet med de av kapitalet exploaterade bönderna lika nödvändigt för framgångsrik kamp mot bourgeoisin och för ett snabbt och friktionsfritt förverkligande av de socialistiska målsättningarna.

Borgerlig och proletär stat.

Frågan om samverkan mellan arbetare och bönder och om skapandet av en framstegsduglig samhällsordning på denna basis kan emellertid inte abstraheras från det samhälle i vilket vi nu lever, från det kapitalistiska samhället där bourgeoisin besitter den avgörande politiska och ekonomiska makten. Frågan om maktövertagandet måste därför ställas. I förslaget till Grundsatser formuleras den på följande sätt:

Den kapitalistiska staten är ett organ för upprätthållande av borgarklassens ekonomiska och, politiska herravälde. Det är arbetarklassens historiska uppgift att i förbund med övriga utsugna och utplundrade klasser erövra, den politiska makten och skapa sin egen demokratiska stat för att upprätta en socialistisk samhällsordning.

I marxismen brukar frågan om arbetarklassens maktutövning uttryckas i formuleringen proletariats diktatur. Det är Marx' egen klassiska formulering, där han riktar uppmärksamheten på att i ett på klasser uppbyggt samhälle råder i en eller annan form alltid diktatur, att en klass utövar den statliga ledningen av samhället.

Enligt detta sätt att se är de borgerliga demokratierna — även i deras mest utvecklade form (exempelvis Förenta staterna, Nya Zeeland, Sverge) — dock uttryck för bourgeoisins maktutövning. De borgerliga demokratierna är, även där de ger mycket vittgående fri- och rättigheter åt arbetarklassen, till sitt innehåll uttryck för bourgeoisins diktatur över de arbetande massorna. I en sådan renodlad begreppsbestämning rörande samhällsmakten ställer Marx såsom motsats till bourgeoisins diktatur proletariats diktatur.

Proletariats diktatur kan utövas i många skiftande former, liksom bourgeoisins diktatur kan utövas i skiftande former. Bourgeoisins diktatur i demokratiska och fascistiska stater visar ganska olika styrelseformer, exempelvis i Finland jämfört med Nya Zeeland, i Sverge före kriget jämfört med Jugoslavien eller de baltiska staterna. Det är alltså mångskiftande former bourgeoisin funnit för att utöva sin diktatur, vilket gett näring åt vanföreställningen att det finns något som heter diktatur å ena sidan och som utövas av kommunister, fascister o. s. v., å andra sidan demokrati som utövas av demokrater, av de brittiska, svenska, amerikanska statscheferna o. s. v.

När arbetarklassen i förbund med övriga utsugna och utplundrade klasser erövrar den politiska makten, såsom målsättningen uttryckts i Grundsatserna, övertar den från bourgeoisin den statliga ledningen av samhället.

En sådan arbetarklassens statliga ledning av samhället kan utövas i mycket demokratiska former. Den behöver icke taga sig samma uttryckssätt som exempelvis under dess första år i Ryssland. Detta avgöres helt av det aktuella tillståndet, av revolutionens och kontra-revolutionens kraft och styrka.

Den nationella frågan.

De sista punkterna i Grundsatserna behandlar ställningen till nationen och internationalismen:

Arbetarklassen — den svenska nationens kärna och ryggrad — försvarar den nationella självbestämmanderätten och principen om nationernas likaberättigande.

Arbetarklassens frihetskamp är till sitt väsen internationalistisk och åsyftar varaktig fred och folkförbrödning.

Sverges Kommunistiska Parti är solidariskt med socialismens förkämpar i alla länder.

Kravet om rätten för folket att självt bestämma i den nationella frågan är principiellt. Häri ingår naturligtvis också rätten att till förman för en större och rationellare organisation — en förbundsstat, ett nationernas förbund etc. överflytta denna rätt i vissa avseenden. Lika otvetydigt är kravet om nationernas likaberättigande. Detta krav är inte minst viktigt med tanke på den möjliga utvecklingen under tiden närmast efter det pågående kriget.

Även om arbetarklassens frihetskamp förs inom de nationella gränserna är den till sitt väsen internationalistisk. Endast en socialistisk samhällsordning, kan skapa en varaktig fred och för alltid avlägsna det hot mot kulturen och det mänskliga framåtskridandet, som krigen utgör.

Upplösningen av Kommunistiska Internationalen, vilken Sverges Kommunistiska Parti biträdde, betydde icke något avslitande av de solidaritetsband, som binder samman de kämpande revolutionära rörelserna i olika länder --- socialistiska såväl som kapitalistiska. I förhoppning om att det organiserade samarbetet mellan olika länders arbetarpartier inom en snar framtid skall kunna återupptagas i en högre form förklarar Sverges Kommunistiska Parti sin solidaritet med socialismens tappra och uthålliga förkämpar i alla länder.

Lästips

Knut Bäckström, [Svenska arbetarrörelsens programdiskussion](#) (1943)

[Vänsterpartiets princip- och handlingsprogram 1944 t.o.m. 2004](#). Förteckning över vänsterpartiets och dess föregångares program sedan Andra världskriget.

Yvonne Hirdman: [Sverges Kommunistiska Parti och 2:a världskriget 1941-45](#) (sista kapitlet, ”Mot ett marxistiskt enhetsparti”, behandlar programdebatten m m)